

Yurdumuzun Bir başka “KUŞ CENNETİ” :

SULTANSAZLIĞI

Reşit AKÇAKAYA - Can BİLGİN *

Tecrübeli fotoğrafçı çadır bezinden yapılmış gözlem kulübesinin içine yerleştiğinde, güneş batmak üzereydi. Ucunda 1000 mm.'lik teleobjektif bulunan fotoğraf makinasını uçayağın üstüne özenle yerleştirdi. Önünde mavi beyaz pırıltılı bir göl sınırsızmışçasına uzanıyor, kuzeyde dev gibi yükselen sönmüş yanardağın aksi suya vuruyordu. Gölün güneyinden yaklaşan bir pelikan sürüsü ağır kanat çırpışlarıyla birkaç yüz metre uzağa kondu. Az ötesinde küçük yağmurcunlar çamurun içinden irili ufaklı böcekleri bulup yiyor, bu arada birbirlerini kovalayıp kavga ediyorlardı. Çok geçmeden, uzaktan ince pembe bir çizgi halinde yaklaşan kuş sürüsünü farketti. İşte beklediği an gelmişti: Flamingolar, geceyi geçirmek için, büyük sürüler halinde bu sakin ve sığ koya yaklaşıyorlardı. Kameranın düğmesine sarılıp arka arkaya resim çekmeye başladı. Şimdi, uzun boyunları ve garip gagalarıyla düşsel yaratıkları andıran binlerce flamingo, büyük bir düzen ve incelik içinde arka arkaya suya iniyor, batan güneşin son ışıkları kırmızı ve pembe tüylerini daha da parlatıyordu. Fotoğrafçı, bu nefes kesici olayı belgelediği için çok şanslı olduğunu düşündü.

Bu olağanüstü manzarayı görebilmek için Afrika'ya ya da Karaibler'e gitmeye hiç gerek yok... Eğer geçtiğimiz yılın Ekim ayında anlattığımız olayın geçtiği yerde olsaydınız, göle aksi vuran dağın Erciyes olduğunu görecektiniz. Anadolu'muzda bulunduğunuzu anlayacaksınız. Bu doğa harikası, Kayseri ilimizin güneyinde, Develi ovasının büyük bir kısmını kaplayan Sultansazlığı'dır. 10000 hektarı aşan bir alanda yayılmış sazlıklar, bataklıklar, çayırlar, tatlı ve tuzlu göllerden oluşan bu sulak sahanın ekolojik açıdan dünyada bir eşi daha bulunmamaktadır. Onu on yıl kadar önce bulan İsmet Özer, koruma önlemlerini alan Nihat Turan, gerekli bilimsel araştırmaları yapan

Tansu Gürpınar Millî Parklar ve Avcılık Dairesi Uzmanlarıydılar.

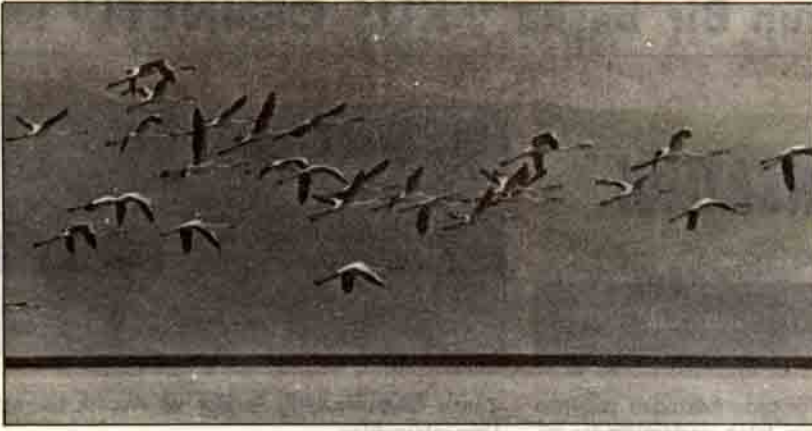
Burada saptanan iki yüzü aşkın kuş türünden 85 tanesi her yıl kuluçkaya yatmakta, öteki türler göç sırasında konaklamakta ya da kışlamaktadırlar. Kuluçkaya yatanlar arasında Ak Pelikan (*Pelecanus onocrotalus*), Küçük Karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*), Dikkuyruk (*Oxyura leucocephala*), Kılıçgaga (*Recurvirostra avocetta*), Turna (*Grus grus*) ve Kara Sumru (*Chlidonias niger*) gibi ender türlerin yanı sıra birçok balıkçıl, ördek, yağmurcun türleri ve ötücüler bulunmaktadır. Ornitolog Tansu Gürpınar'ın gözlemlerine göre, kuşların göç öncesi toplanmaları sırasında 10.000'i aşkın Angit (*Tadorna ferruginea*) ile 600.000 ördek ve 40.000 Flamingo (*Phoenicopterus ruber*) bir arada görülebilmektedir.

Bu kadar çok kuşun birlikte bulunmasına olanak veren temel özellik nedir? Bu sorunun yanıtını, biyolojik üretimin çok yüksek olmasında buluyoruz. Gerçekten de, Sultansazlığı'nda, bir günde bir tropikal ormaninkine karşılaştırılacak kadar organik madde üretilmektedir. Bu üretim, birbirleriyle ilişkili milyonlarca canlıdan oluşan büyük bir düzenin sağlıklı ve dengeli işlemlerini sağlamaktadır. Organik madde üretimi açısından bu denli zengin ve dengeli bir ortamda genetik yani tür çeşitliliğinin de yüksek olması doğaldır.

Bu saydığımız özellikler, Sultansazlığı'nın korunması için yeterli neden oluşturmaktadır. Ancak bunun yanı sıra, bölgenin insanoğluna doğrudan yararları da çoktur.

Bütün sulak sahalarda gibi burasının da çevrenin iklimine önemli olumlu etkileri vardır. Ayrıca doğal bitki örtüsü, bölgede sık görülen rüzgar erozyonunu önlemektedir. Çevrede yaşayan insanlar tarafından Sultansazlığı'ndan her yıl tonlarca saz kesilmektedir. Kesilen sazların bir kısmı evlerin damlarında kullanılmak üzere veya hasır yapılarak satılmakta, bir bölümü hayvan yemi olarak kullanılmakta, böylece köylerin eko-

* ODTÜ Biyoloji Böl. Öğrencileri

Sultansazlığı'nda sık sık tanık olabileceğiniz bir görüntü : Uçuşları sırasında flamingolar

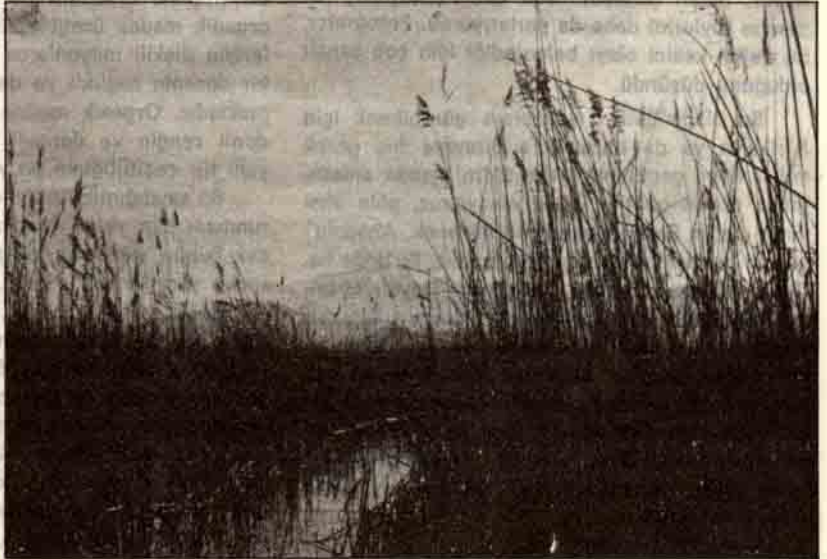
nomisine milyonlarca liralık ek gelir sağlamaktadır. Çevre köyleri yörelerinin önemini kavramışlar, daha baştan koruma çalışmalarına katılmışlardır.

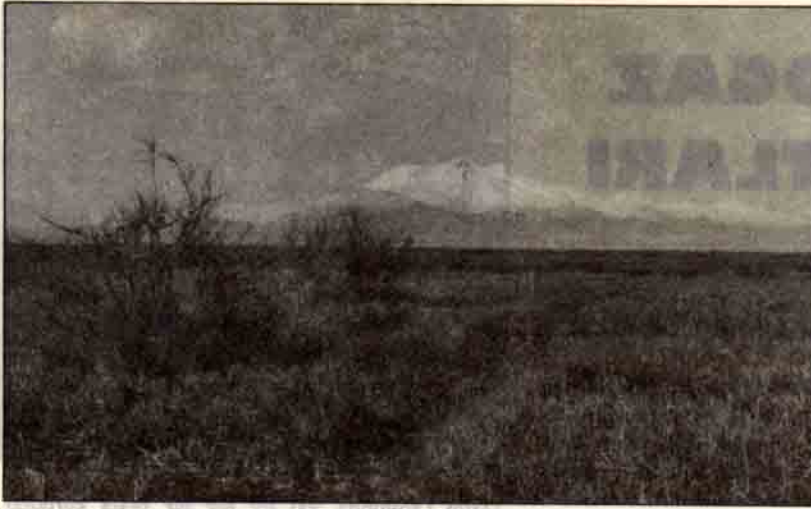
Sultansazlığı gibi insan etkisinden uzak kalmış, geniş doğal düzenler, bilimsel araştırmalar için çok önemli doğal laboratuvarlar oluştururlar. Bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da insanlığın ilerlemesi, doğanın, gizlerinin bilim adamları tarafından bulunarak insanlığın yararına kullanılmasıyla olacaktır.

Doğanın bu eşsiz köşesini, kuşlarıyla öteki hayvan ve bitkileriyle gözleme ve inceleme olanakları, buranın ekolojik yapısını etkilemeden yapılacak bir düzenlemeyle, yurt içinde ve yurt dışından gelecek meraklı ve ilgililerin yararlanmasına sunulabilir.

Ancak insanlar, her doğa parçasını olduğu gibi Sultansazlığı'nı da çeşitli yollarla etkilemektedirler. Örneğin, on yıl kadar önce söz konusu alanın kurutularak tarıma açılması için bazı çalışmalara başlanmıştı. Bir sulak sahanın kurutulmasının bilimsel ve kültürel bir kayıp olduğu kadar ekonomik yönden de kazançlı bir iş olmayacağını, kurutma ile elde edilecek kısa vadeli kazançların, uzun vadeli ekolojik ve ekonomik kayıpları karşılayamayacağını gören doğayı koruma kuruluşları (Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü, Türkiys Tabiatını Koruma Derneği, Doğal Hayatı Koruma Derneği) yetkililerle ilişkiye geçerek sulama projesinin değiştirilmesini sağlamışlardır; yeniden gözden geçirilen projede Sultansazlığı'nın kurutulmasından vazgeçilmiştir. Ayrıca yine o yıllarda binlerce ördek ve kaz

Korumamız gereken ilginç doğa cennetinden bir başka görüntü, sazlar.

Sultansazlığı'ndan
karla kaplı
Erciyeş dağına
bir bakış

yumurtası toplanarak Kayseri'de satılmaktaydı. Etkili bir koruma ile bu tehlikenin de önü alınmış, kuş topluluklarının yok olması engellenmiştir.

Sultansazlığı konusunda çalışmalar şimdi de sürmektedir. Dünya Yabanhayati Vakfı (WWF) ve Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından desteklenen ve bölgenin daha etkin korunmasına yardımcı olacak bilgilerin toplanmasını ve çevrede yaşayan insanların doğa korun-

Sultansazlığı, barındırdığı hayvan topluluğu bakımından çok zengin bir yöremiz. İşte bölgenin sakinlerinden biri, küçük bir tilki yavrusu.

masi konusunda eğitimlerini amaçlayan bir proje yürütülmektedir.

Böylesine eşsiz değeri bulunan bir alanın gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılabilmesi için her şeyden önce onun önemini yaygın bir biçimde tanıtılması, kamuoyuna doğa korunmasının gerekliliğinin anlatılması, bilimsel araştırmalar yoluyla Sultansazlığı'nın bilinmeyen yönlerinin ortaya çıkarılması gereklidir. Bu konuda bilim kurumlarıyla basın-yayın organlarına, ilgili kamu kuruluşlarıyla derneklere, sonuçta hepimize görevler düşmektedir. Bu alanda son yıllarda görülen sevindirici gelişmeler, her doğasevere ülkemizin doğal mirasının geleceği hakkında umut vermeli, ancak ona kendi sorumluluğunu da düşündürmelidir.

Yazarlar, fotoğraflarını kullanma olanağı veren ve yazının eleştirisini yapan sayın Tansu Gürpınar'a ve Max Kasparek'e teşekkür ederler.

● Geçtiğimiz yıl araştırmacılar farenin, yabancı derj kabul etme toleransını geliştirdiğini ve bu özelliği yavrularına geçirdiğini ileri sürdüklerinde, evrimsel biyolojinin temellerini sarsmışlardı. Deneyler, Darwin'den sonra daha az bilimsel destek gören Lamarck'ın teorisini yeniden gündeme getirdi. Şimdi, deneyleri tekrarlayan ve aynı sonuçları almayı başaramayan bir grup bilim adamı, orijinal deney sonuçlarının "özel koşullar"dan kaynaklandığını söylüyorlar.